

Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру тұжырымдамасын бекіту туралы

Еуразиялық Үкіметаралық Кеңестің 2024 жылғы 1 қазандағы № 14 Өкімі.

Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңестің 2020 жылғы 11 желтоқсандағы № 12 шешімімен бекітілген Еуразиялық экономикалық интеграцияны дамытудың 2025 жылға дейінгі стратегиялық бағыттарының 2.2.1-тармағын орындау үшін:

1. Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру үшін қоса беріліп отырған тұжырымдамасы бекітілсін.

2. Осы өкім Еуразиялық экономикалық одақтың ресми сайтында жарияланған күнінен бастап күшіне енеді.

Еуразиялық үкіметаралық кеңес мүшелері:

Армения Республикасынан	Беларусь Республикасынан	Қазақстан Республикасынан	Қырғыз Республикасынан	Ресей Федерациясынан
----------------------------	-----------------------------	------------------------------	---------------------------	-------------------------

Еуразиялық үкіметаралық
кеңестің
2024 жылғы 1 қазандағы
№ 14 өкімімен
БЕКІТІЛГЕН

Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ

I. Жалпы ережелер

Осы Тұжырымдама Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңестің 2020 жылғы 11 желтоқсандағы № 12 шешімімен бекітілген Еуразиялық экономикалық интеграцияны дамытудың 2025 жылға дейінгі стратегиялық бағыттарының 2.2.1-тармағын орындау мақсатында әзірленген және Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің (бұдан әрі тиісінше – мүше мемлекеттер, Одақ) Одақ шеңберінде базистік активі тауар болып табылатын тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын және туынды қаржы құралдарын қалыптастыруын қамтамасыз етуге бағытталған.

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру мыналарды ескере отырып жүзеге асырылады:

базистік активі тауар болып табылатын тауарлармен және туынды қаржы құралдарымен биржалық сауда мәселелерін қозғайтын мүше мемлекеттердің өзара қатынастары мен міндеттемелерін;

мүше мемлекеттер тауарларының биржа нарықтарының жұмыс істеу және даму ерекшеліктерін;

мүше мемлекеттердің заңнамасын.

Электр энергиясы, газ, мұнай және мұнай өнімдерінің биржалық саудасы мәселелері энергетикалық ресурстардың ортақ нарықтарын қалыптастыру шеңберінде қаралатын болады.

II. Анықтамалар

Осы Тұжырымдаманың мақсаттары үшін мынадай ұғымдар пайдаланылады:

"тауарлармен биржалық (ұйымдасқан) сауда", "тауарлармен биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттық" – Одақ шеңберіндегі тауарлардың жалпы биржа (ұйымдасқан) нарығында, оның ішінде электрондық нысанда базистік активі тауар болып табылатын мүше мемлекеттердің шаруашылық жүргізуші субъектілерін тауарларды сату-сатып алу шарттарын және (немесе) туынды қаржы құралдары болып табылатын шарттар жасасу үшін сауда-саттыққа қатысуға жіберу тәртібін көздейтін белгіленген қағидалар бойынша биржа (сауда-саттықты ұйымдастырушы) тұрақты негізде өткізетін сауда-саттықты ұйымдастыру жөніндегі қызмет;

"Одақ шеңберіндегі тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығы" – Одақтың ішкі нарығының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қажетті тауарлармен биржалық сауда саласындағы мүше мемлекеттердің шаруашылық жүргізуші субъектілерінің сауда-экономикалық қатынастарының жиынтығы.

"Одақ шеңберіндегі тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығындағы сауда-саттығын ұйымдастырушылар" – базистік активі тауар болып табылатын тауарлармен және (немесе) туынды қаржы құралдармен биржалық (ұйымдасқан) сауданы жүзеге асыратын мүше мемлекеттердің қолданыстағы биржалары және сауданың басқа ұйымдастырушылары;

"тауар ерекшелігі" – биржалық ұйымдасқан сауда-саттыққа жіберілген тауардың атауын, оның сипаттамалары мен айналым шарттарын қамтитын құжат;

"тауар" – саудасы Одақ шеңберіндегі тауарлардың жалпы биржа (ұйымдасқан) нарығында мүше мемлекеттермен келісілген Одақ шеңберіндегі ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарықтың тауары.

"Одақ шеңберіндегі тауарлардың жалпы биржа (ұйымдасқан) нарығына қатысушы" – мүше мемлекеттің биржа сауда-саттығында қатысушы ретінде тіркелген және базистік активі тауар болып табылатын тауарларды және (немесе) туынды қаржы құралдарын сатып алу-сату жөніндегі қызметті мүше мемлекеттердің аумақтарында жүзеге асыратын шаруашылық жүргізуші субъект (заңды немесе жеке тұлға);

"бағалық тауар индикаторы" – биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттықта және биржадан тыс нарықта жасалған және бұл тауардың бағасын анықтауға арналған нұсқаулық болып табылатын шарттар туралы ақпаратты өңдеу негізінде

қалыптастырылатын бағалардың биржалық және биржадан тыс индикаторларын ескере отырып, тұрақты негізде есептелетін көрсеткіш;

Осы Тұжырымдамада пайдаланылатын өзге де ұғымдар 2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартта (бұдан әрі – Шарт) және одақ құқығына кіретін актілерде айқындалған мәндерде түсініледі.

III. Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастырудың мақсаттары мен міндеттері

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын құрудың мынадай мақсаттарда жүзеге асырылады:

биржалық тауарларға объективті нарықтық бағаларды қалыптастыру;

базистік активі тауар болып табылатын тауарлармен және туынды қаржы құралдарымен биржалық (ұйымдасқан) сауда көлемдерінің өсуі;

мүше мемлекеттер арасындағы есеп айырысуларда ұлттық валюталарды пайдалануды кеңейту.

Осы мақсаттарға жету үшін келесі міндеттерді орындау қажет:

мүше мемлекеттерде тауарлар бойынша биржадан тыс мәмілелерді тіркеу тәртібін әзірлеу;

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының инфрақұрылымын жетілдіру;

базистік активі тауар болып табылатын тауарлармен және туынды қаржы құралдарымен биржалық (ұйымдасқан) сауданы дамыту;

Сауда-саттықты ұйымдастырушылар есептейтін нақты тауар нарығының жай-күйі мен серпінін көрсететін бағалық тауар индикаторларын қалыптастыру және қолдану жүйесін дамыту;

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында тауарлардың биржалық (ұйымдасқан) саудасы мәселелері жөніндегі мүше мемлекеттердің заңнамасын оның тиімді жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін қажетті дәрежеде жетілдіру;

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттыққа жіберілген тауарларға арналған ерекшеліктердің жалпы нысандарына тәсілдерді үндестіру;

электрондық құжат айналымына қойылатын талаптарды, оның ішінде электрондық цифрлық қолтаңбаны өзара тануды келісу;

мүше мемлекеттер заңнамасының ерекшеліктерін ескере отырып және ақпарат алмасудың келісілген тәртібі мен құрамы негізінде Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығы субъектілері арасында ақпарат алмасуды жүзеге асыру тәсілдерін келісу;

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында бағалық тауар индикаторларын қалыптастыру мақсатында Ұлттық тәжірибені ескере отырып, биржалық сауда-саттықты өткізу режимдерін біріздендіруге ұмтылу.

IV. Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру қағидаттары

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру мынадай негізгі қағидаттарды негізге ала отырып жүзеге асырылады:

теңдік, ұлттық мүдделерді есепке алу, өзара пайда және мүше мемлекеттердің кез келгеніне экономикалық залал келтіру тәуекеліне жол бермеу;

Одақ шеңберіндегі сауда-саттықты ұйымдастырушылардың және тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығына қатысушылардың экономикалық мүдделерінің теңгерімін сақтау;

нарықтық қатынастар мен бәсекелестікке негізделген механизмдерді қолдану;

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығындағы сұраныс пен ұсынысты сипаттайтын ақпараттың ашықтығы;

тауарларға қатысты нарықтық бағаны белгілеуді қамтамасыз ету;

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық нарығында адал бәсекелестікті дамытуды қамтамасыз ету;

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығындағы саудадағы кедергілерді жоюға ұмтылу;

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында мүше мемлекеттердің шаруашылық жүргізуші субъектілері үшін кемсітпеушілік жағдайларын қамтамасыз ету;

Одақ шеңберінде мүше мемлекеттердің заңнамасын ескере отырып, тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығы инфрақұрылымының жұмыс істеуінің ұлттық нормалары мен қағидаларын үйлестіруге ұмтылу.

V. Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының субъектілері

Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығы субъектілерінің құрамына:

Одақ шеңберіндегі тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығындағы сауда-саттықты ұйымдастырушылар (биржалар және басқа да сауда ұйымдастырушылар);

Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығына қатысушылар;

Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының өзге де инфрақұрылымдық ұйымдары.

Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының өзге де инфрақұрылымдық ұйымдарының құрамына:

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығына қатысушыларға есептік-клирингтік қызметтер көрсететін заңды тұлғалар (клирингтік ұйымдар және т. б.);

тауарларды сақтау және тасымалдау бойынша қызметтер көрсететін заңды тұлғалар (тауар жеткізу операторлары, уәкілетті қоймалар және т. б.);

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының жұмыс істеуін қамтамасыз ететін өзге де ұйымдар.

VI. Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының жұмыс істеуі

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының жұмыс істеуі осы нарық субъектілерінің экономикалық мүдделерінің теңгерімін сақтауды қамтамасыз етуге бағытталған.

Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығы мүше мемлекеттер заңнамасының ерекшеліктерін ескере отырып, Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын реттейтін Одақ құқығы негізінде жұмыс істейді.

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының жұмыс істеуі шеңберінде мынадай бағыттар бойынша қызмет жүзеге асырылатын болады:

Одақ шеңберінде мүше мемлекеттердің заңнамасына сәйкес мүше мемлекеттерден бейрезиденттерді биржалардың (сауда-саттықты ұйымдастырушылардың) сауда-саттықтарына өзара кемсітусіз жіберу жолымен тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығына қатысушылар арасындағы ұлттық биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттықтарда тауарлармен сауда жасау;

мүше мемлекеттердің заңнамасына сәйкес Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында жасалған мәмілелер бойынша тауарларды есептеуді және жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығына қатысушыларға көрсетілетін есептік-клирингтік және логистикалық қызметтерді ұсыну шарттарын, сондай-ақ озық технологияларды дамыту және енгізу;

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттыққа жіберілген тауарларға арналған ерекшеліктердің жалпы нысандарын әзірлеу;

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығында объективті және уақтылы ақпарат алу мақсатында Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының барлық субъектілері алмасудың келісілген тәртібі мен алмасатын ақпарат құрамының негізінде ақпарат алмасуды қамтамасыз ету.

VII. Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдастырылған) нарығының жұмыс істеуін реттеу және қамтамасыз ету

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын реттеу одақ құқығына және мүше мемлекеттердің заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады және мыналарды қамтиды:

Одақ шеңберінде тауарлардың спот-биржалық (ұйымдасқан) нарығын реттеу;

базистік активі тауар болып табылатын туынды қаржы құралдарының биржалық (ұйымдасқан) нарығын реттеу;

Биржалық (ұйымдасқан) сауданы реттеуге уәкілетті мүше мемлекеттер органдарының және Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығы субъектілерінің өзара іс - қимылын жүзеге асыру мақсатында, сондай-ақ Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында мемлекетаралық сауда-саттықты ашық және әділ өткізуді қамтамасыз ету жөніндегі ұсынымдар мен шешімдерді әзірлеу үшін консультативтік орган болып табылатын Еуразиялық экономикалық комиссия алқасының жанынан Одақ шеңберінде тауарлардың биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру жөніндегі Консультативтік комитет (бұдан әрі – Биржалық комитет) құрылады.

Биржалық комитет туралы ережені және оның құрамын Еуразиялық экономикалық комиссияның алқасы бекітеді.

VIII. Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында баға белгілеу тетіктері

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында баға белгілеу нарықтық қағидаттар мен адал бәсекелестік негізінде жүзеге асырылады.

Одақ шеңберіндегі тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығындағы баға белгілеу тетіктері мүше мемлекеттердің нарықтарындағы биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттықтардағы баға белгілеудің қолданыстағы тетіктері ескеріле отырып қалыптастырылады.

Баға белгілеудің ашықтығын қамтамасыз ету мақсатында биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттықта және биржадан тыс нарықта жасалған шарттар туралы ақпаратты жинау және өңдеу тетіктерімен қатар биржалық (ұйымдасқан) нарықтың объективті баға тауар индикаторлары қалыптастырылады.

IX. Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының қалыптасуы мен жұмыс істеуін мониторингтеу және ақпараттық қамтамасыз ету

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының қалыптасуы мен жұмыс істеуін мониторингтеу және ақпараттық қамтамасыз ету ақпарат алмасуды ұйымдастыру жолымен іске асырылатын болады.

Сауда-саттықты ұйымдастырушылар мен мүше мемлекеттердің инфрақұрылымдық ұйымдары арасында ақпарат алмасу Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының тиімді жұмысын қамтамасыз ету үшін қажетті келісілген тәртіппен және көлемде өзара уағдаластық бойынша жүзеге асырылатын болады.

Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығындағы және сыртқы тауар нарықтарындағы бағалар динамикасының мониторингі үшін мүше мемлекеттер келіскен ақпарат көздері пайдаланылады.

Х. Одақ шеңберіндегі тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығын реттейтін халықаралық шарттар мен актілер

Одақ шеңберіндегі тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын реттейтін халықаралық шарттар мен актілер жүйесін:

Шарт;

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру туралы халықаралық шарт;

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру туралы сауда-саттықты ұйымдастырушылар мен мүше мемлекеттердің өзге де инфрақұрылымдық ұйымдары арасындағы келісім;

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығы субъектілерінің жұмыс істеуін (қызметін) айқындайтын және осы тұжырымдаманы іске асыру шеңберінде қабылданатын тауарлармен биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттықты дамыту бағдарламасына сәйкес әзірленетін Одақ органдарының актілері;

Шарттың ХХ бөліміне сәйкес қабылданатын одақ құқығына кіретін халықаралық шарттар мен актілер құрайды.

ХІ. Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру кезеңдері

Мүше мемлекеттер одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыруды мынадай кезеңдерге сәйкес қамтамасыз етеді:

I кезең – Биржалық комитет құру, Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру туралы халықаралық шартқа және сауда-саттықты ұйымдастырушылар мен мүше мемлекеттердің өзге де инфрақұрылымдық ұйымдары арасындағы Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастыру туралы келісімдеріне қол қою және іске асыру, бейрезиденттерді мүше мемлекеттерден тауарлардың ұлттық биржалық (ұйымдасқан) нарықтарына өзара жіберуді қамтамасыз ету, саудасы Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (

ұйымдасқан) нарығында жүзеге асырылатын тауарлардың тізбесін келісу, Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында ақпарат алмасуды ұйымдастыру;

II кезең – тауарларға арналған ерекшелік нысандарына тәсілдерді үйлестіру, биржалық сауда-саттықты өткізу режимдерін біріздендіру бойынша ұсыныстар дайындау, мүше мемлекеттерде тауарлар бойынша биржадан тыс мәмілелерді тіркеу тәртібін айқындау, биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттық шеңберінде және мүше мемлекеттердің биржадан тыс нарықтарында қалыптастырылатын бағалық тауар индикаторларын есептеу әдіснамасын келісу және оларды пайдалану, тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында және әлемдік тауар нарықтарында баға динамикасының мониторингін ұйымдастыру;

III кезең – Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығының жұмыс істеуін қамтамасыз ету мақсатында мүше мемлекеттердің заңнамасын үйлестіру жөнінде ұсыныстар және базистік активі тауар болып табылатын туынды қаржы құралдарын дайындау, есептік-клирингтік және логистикалық қызметтерді ұсынудың озық технологияларын енгізу;

IV кезең – Одақ шеңберінде тауарлардың жалпы биржалық (ұйымдасқан) нарығында базистік активі тауар болып табылатын тауарлар мен туынды қаржы құралдарының саудасы бойынша имитациялық сауда-саттықтарды, пилоттық жобаларды және нақты сауда-саттықтарды іске асыру.

Одақ шеңберінде тауарлардың ортақ биржалық (ұйымдасқан) нарығын қалыптастырудың әрбір кезеңі шеңберінде егжей-тегжейлі іс-шаралар мен оларды өткізу мерзімдері осы тұжырымдаманы іске асыру шеңберінде қабылданатын тауарлармен биржалық (ұйымдасқан) сауда-саттықты дамыту бағдарламасында көрсетілетін болады.